

RUOVESI

Pyynikkilän kesäteatterin katoksen tukirakenteiden kohtien arkeologinen tutkimus 2016

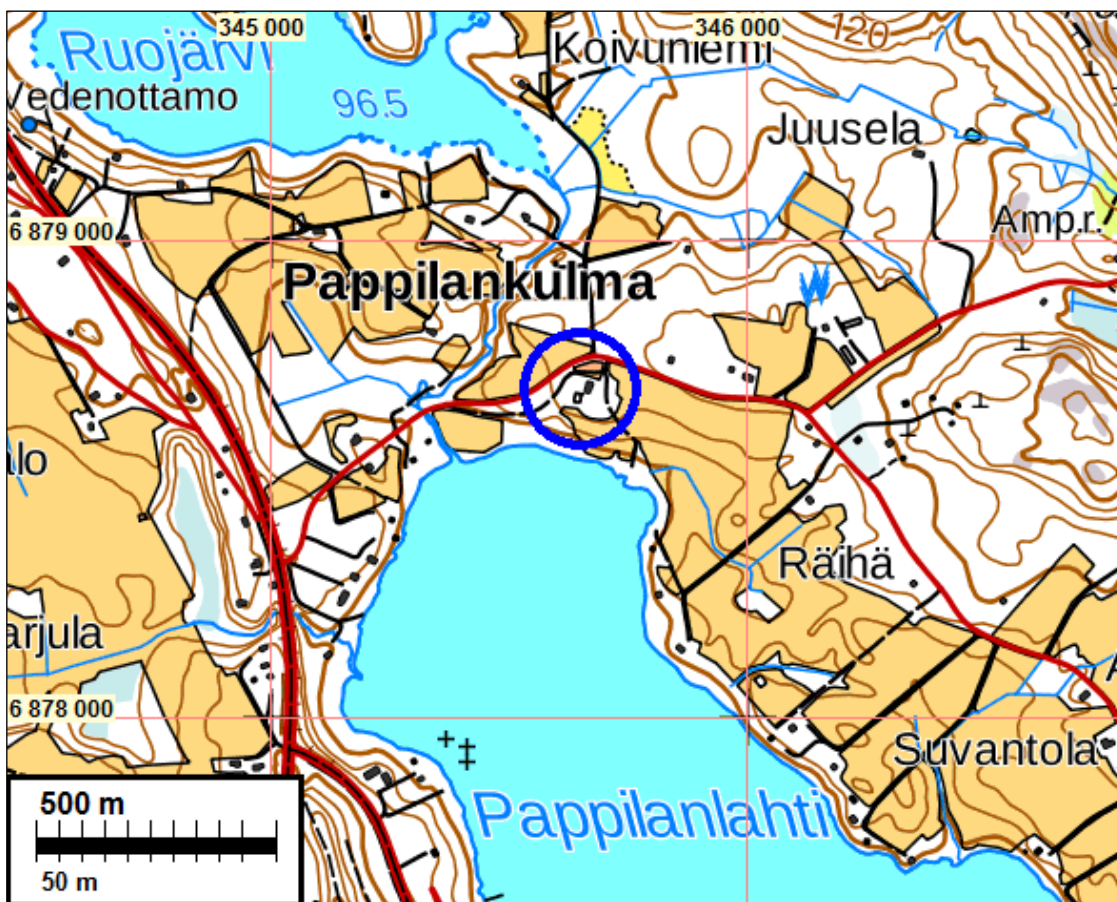
**Ville Laakso
Timo Sepänmaa**

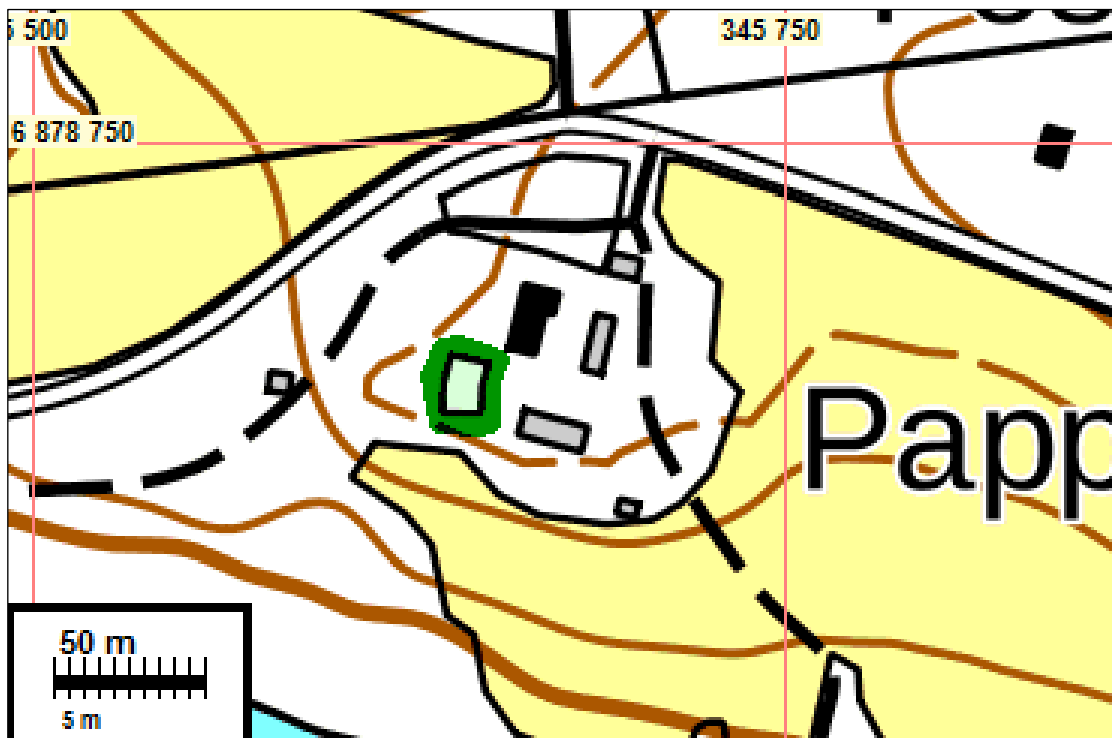
Tilaja: Ruoveden kunta

Yleiskartat

Tutkimusalue on sinisen ympyrän sisällä.

Kesäteatterin katsomorakennus on merkitty karttaan vihreällä.

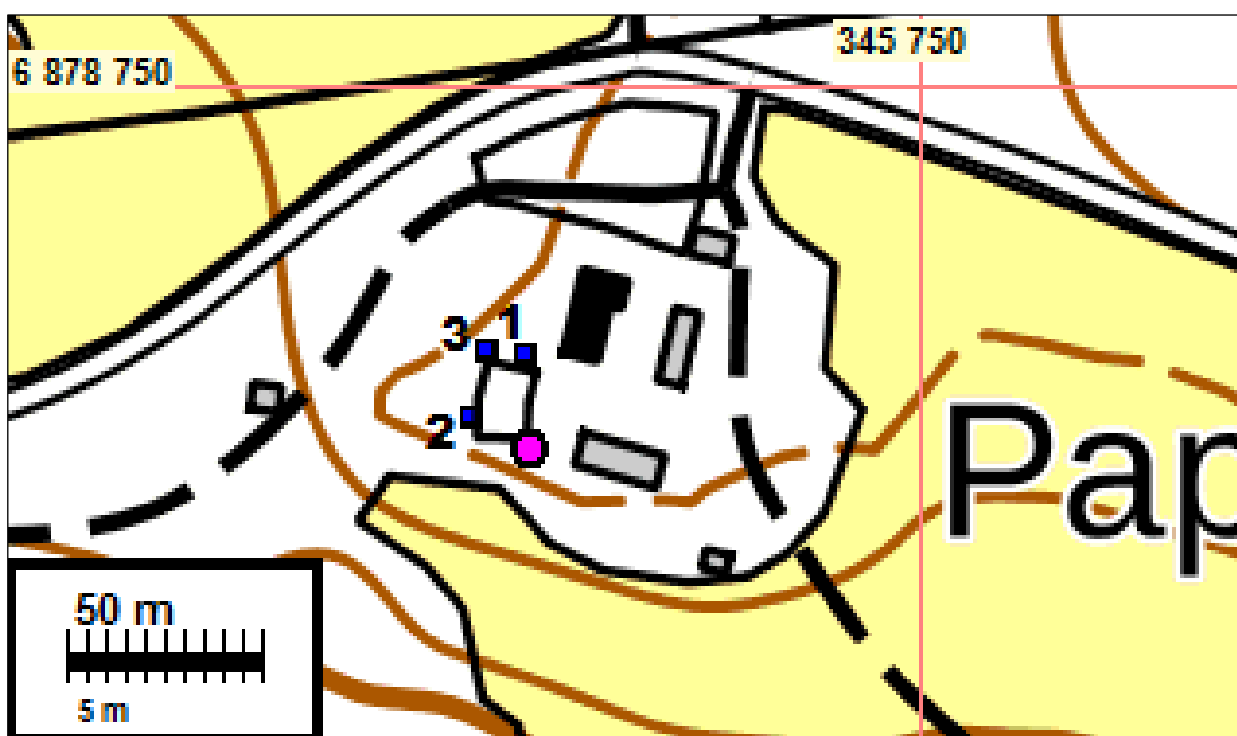

Tutkimus

Ruoveden kunta suunnittelee Pyynikkilän kesäteatterin katsomon kattamista. Kesäteatteri sijaitsee historiallisessa Pyynikkilän pappilan pihapiirissä, vuonna 1976 palaneen pappilan päärakennuksen paikalla. Pirkanmaan maakuntamuseo antoi katsomon kattamissuunnitelmasta lausunnon 13.5.2016 (DIAR: 142/2013), jossa edellytetään että paikalla sijaitseva historiallinen pappilapaikka tulee tarkastaa arkeologisessa inventoinnissa, mikäli katos rakennetaan.

Ruoveden kunta tilaisi Pirkanmaan maakuntamuseo edellyttämän tutkimuksen Mikroliitti Oy:ltä. Maastotutkimus tehtiin 3.11.2016 FT Ville Laakson johdolla, toisena työntekijänä oli Timo Sepänmaa. Maastotutkimus tehtiin hyvissä olosuhteissa: maaperä oli sula ja maassa oli aivan vähän lunta, jolla ei ollut vaikutusta havaintojen tekoon.

Menetelmät ja havainnot

Rakennuksen reunamille tehdyt koekuopat on merkitty sinisin neliöin, rakennuksen perustuskivi sinipu-naisella.

Paikalla on ennen teatterikatsomoa ollut puurakenteinen Ruoveden pappila, joka valmistui vuonna 1831 ja paloi vuonna 1976 (Vesänen & Kontio 1994: 448). Sen edeltäjä rakennettiin 1780-luvulla, ja jo sitä ennen ilmeisesti samassa pihapiirissä on ollut ainakin kaksi pappilaa (ks. Koukkula 1967: 403–404). Mauno Jokipiin (1959: 477–478) mukaan myös pitäjän 1600-luvun pappila sijaitsi ”vain hieman sivussa” tästä rakennuksesta.

Katsomon tulevien tukirakenteiden tarkka sijainti ei ollut maastotutkimuksen aikana vielä tiedossa, joten alueelle avattiin sopiviksi arvioituihin kohtiin koekuoppia sen selvittämiseksi, onko katsomon kohdalla ja läheisyydessä kulttuurikerrosta tai muinaisjäänökseen viittaavia rakenteita. Koekuopat kaivettiin osin lapiolla, osin lastalla. Maa-ainekset käytiin huolellisesti läpi silmänvauraisesti. Tutkimuksessa ei tullut esille talletettavia esinelöytöjä.

Koekuoppa 1

N 6878681 E 345649

Koko 50 x 60 cm

Sijaitsi katsomon koillisnurkan kohdalla, 2,5 metriä katsomon kupeessa olevasta sähkökaapista pohjoiseen.

Kerrokset (cm, itäleikkauksesta):

0–34 ruskea saven- ja hiekansekainen täyttömaa (jossa tiilenpaloja)

34–60 sekoittunut harmaankirjava hiekka.

Pohjaan tehdyssä kairanpistossa todettiin sekoittunutta harmaankirjavaa hiekkaa 67 cm:n syvyyteen – sen alla tuli esille samanlainen puhdas hieno hiekka kuin koekuopissa 2 ja 3.

Syvyysvälin 34–67 cm maakerros on selkeästi ihmisen aikaansaama, mutta siinä ei todettu löytöjä. Sitä voi luonnehtia kulttuurikerrokseksi, mutta on epävarmaa, onko se alkuperäisellä paikallaan, vai onko kyse jostain lähistöltä siirretystä maamassasta. Samalla syvyydellä maassa erottui koekuopan eri kohdissa myös muita, pienialaisempia sekoittuneen maan ilmiöitä. Niistä kiistattomin kulttuurikerros oli muodoltaan linssimäinen tumman maan ilmiö, joka todettiin 50–60 cm:n syvyydellä ja joka jatkui kuopan pohjasta edelleen syvemmälle (ks. kuva). Siinä todettiin tiilenmuruja ja kaksi bolus-savella silatun punasavikeramiikan palaa. Ei ole varmaa, onko tämäkään ilmiö alkuperäisellä paikallaan.

Vasen kuva: Koekuopan 1 sijainti. Pohjoiskoillisesta. Oikea kuva: Koekuopan 1 pohja 56 cm:n syvyydessä. Vasemmassa reunassa tumma kulttuurimaan raita, jossa punasavikeramiikan paloja ja tiilenmuruja in situ. Pohjoisesta.

Koekuopan 1 leikkaus. Pohjalla erottuu tumma kulttuurimaan raita, jossa todettiin punasavikeramiikan paloja ja tiilenmuruja. Lännestä.

Koekuoppa 2

N 6878665 E 345635

Koko 50 x 55 cm

Sijaitsi katsomon länsipuolella, 5,6 metriä sen lounaiskulmasta pohjoiseen ja 1,1 metriä katsomon seinästä länteen.

Kerrokset (cm):

0–45 saven- ja hiekansekainen maa, joka oli kasautunut linssimäisesti (todennäköisesti täytemaata, kerroksessa punasavikeramiikan paloja ja tiilen siruja)

45–49 löyhä ruskea lahon orgaanisen aineksen kerros

49–65 kivinen harjusora (täytemaa, löydötön)

65 tumma läikikäs sekoittunut siltti/hieta, jossa tiilenpaloja ja hiilenhippuja (kulttuurikerros).

Kuoppaa ei kaivettu syvemmälle. 65 cm:n syvyydestä alaspäin tehdyssä kairanpistossa todettiin kulttuurikerroksen jatkuvan samanlaisena 102 cm:n syvyyteen – sen alla todettiin samaa luontaista puhdasta hiekkaa kuin koekuoppien 1 ja 3 pohjilla.

Pinnassa olleen täytemaa alta esille tullut yhtenäinen orgaanisen aineksen sekainen ruskea maakerros oli havaittavissa koko kuopan alalla. Se muistutti koostumukseltaan lähinnä turvetta, mutta ei ole mahdotonta, että kyseessä on pitkälle lahonnut puu. Joka tapauksessa se on ihmisen toiminnan aiheuttama ja luultavasti peräisin paikalla olleen rakennuksen jostakin rakenteesta.

Vasen kuva: Koekuopan 2 sijainti. Luoteesta. Oikea kuva: Koekuopan 2 pohja 45 cm:n syvyydessä. Lahanneen puun kerros erottuu ruskeana koko kuopan alalla. Lännestä.

Koekuopan 2 leikkaus. Ruskea orgaanisen aineksen kerros erottuu mitan numeron 2 kohdalla. Etelästä.

Kairanäyte koekuopan 2 pohjasta, 65 cm:n syvyydestä, alaspäin. Tumman kulttuurikerroksen alla puhdas vaalea hiekka (vasemmalla).

Koekuoppa 3

N 6878682 E 345639

Koko 50 x 55 cm

Sijaitsi 2,8 metriä katsomon luoteisnurkasta luoteeseen.

Kerrokset (cm):

0–16 tumma humuksensekainen savi (täyttömaa)

16–25 karkea hiekka (täyttömaa)

25–43 tummanruskea kovettunut (palanut?) karkea hiekka (jossa tiilenpaloja)

43–45 sekoittunut kirjava hiekka (todennäköinen kulttuurikerros).

Kuoppaa ei kaivettu syvemmälle. 45 cm:n syvyydestä alaspäin tehdyssä kairanpistossa todettiin samaa sekoittunutta hiekkaa 56 cm:n syvyyteen asti ja sen alla samaa luontaista puhdasta hiekkaa kuin koekuoppien 1 ja 2 pohjilla.

Vasen kuva: Koekuopan 3 sijainti. Oikea kuva: Luoteesta. Koekuopan 3 leikkaus. Etelästä.

Muut havainnot

Katsomon eteläpuolella, pihapiirin laidan joutomaalla, viisi metriä hoidetun nurmikkoalueen reunasta, kohdassa N 6878657 E 345650, todettiin maan pinnalla suorakulmainen selvästi muokattu kivi, jonka koko on 55 x 70 x 30 cm. Se on erittäin todennäköisesti alkuperäisellä paikallaan oleva rakennuksen peruskivi. Koska kiven eteläpuoli on rinnettä, sen täytyy liittyä rakennukseen, joka on sijainnut siitä pohjoiseen, nykyisen teatterikatsomon suuntaan ja mahdollisesti alle.

Katsomon eteläpuolella kohdassa N 6878657 E 345650 todettu rakennuksen peruskivi (etu-
alalla). Taustalla katsomoa. Etelästä.

Vasen kuva: Tasaista pihanurmea katsomon itäpuolella. Koillisesta. Oikea kuva: Katsomon eteläpuoli.
Tekstissä mainittu rakennuksen peruskivi on vasemmalla näkyvällä joutomaalla, rinteessä. Idästä.

Tulos

Tutkimuksessa ilmeni, että vuoden 1976 tulipalon jälkeen pappilan päärakennuksen paikalle on tuotu ohuehkoja kerroksia erityyppisiä täyttömaita. Niiden alla on säilynyt arkeologisesti merkityksellisiä maakerroksia, jotka ovat epäilemättä peräisin paikalla olleista rakennuksista. Niiden täsmällinen ajoittaminen ei ole koekuoppahavaintojen perusteella mahdollista, mutta erityisesti koekuopan 2 päällekkäiset täyttömaakerrokset viittaavat siihen, että ainakin alemman täyttömaakerroksen alainen kulttuurikerros on viimeistä paikalla ollutta pappilaa vanhempi. Säilyneiden kerrosten ja rakenteiden tarkempi tulkitseminen edellyttää laajempia kaivaustutkimuksia.

21.12.2016

Ville Laakso

Lähteet

- Jokipii, Mauno 1959. Vanhan Ruoveden pitäjän historia eräkaudesta isoonvihaan. Vanhan Ruoveden historia I: 75–618. Vammala.
- Koukkula, Tuomo 1967. Kuru, Pohjaslahti, Ruovesi, Vilppula ja Virrat isostavihasta 1860-luvulle. Vanhan Ruoveden historia II:1. Vammala.
- Vesänen, Pentti & Kontio, Kimmo 1994. Ruoveden historia 1865–1939. Vanhan Ruoveden historia III:7 1. Jyväskylä.